

Μάθημα: Νέα Ελληνική Λογοτεχνία
Τάξη: Α΄ Ημερήσιου Γενικού Λυκείου
Ενότητα: «Τα φύλα στη Λογοτεχνία»

ΔΙΑΩ ΣΩΤΗΡΙΟΥ (1911-2004)

Ματωμένα χρώματα (απόσπασμα)

[...]

Απ' τ' αδέρφια μου ξεχώριζα το Γιώργη· αυτός με καταλάβαινε πριν ανοίξω το στόμα μου και συμφωνούσε πάντα μαζί μου. Ήτανε κάπου δεκαοχτώ μήνες μικρότερός μου. Ευαίσθητο, ντελικάτο παιδί, με κάτι περίεργα μακρουλά, λεπτά δάχτυλα που τα καμαρώνανε τα κορίτσια, γιατί κανένας άλλος δεν τα είχε στο χωριό. (Ολουनों μας τα χέρια ήτανε σκληρά, πετρωμένα από τις βαρείες δουλειές και μοιάζανε με ξύλινα).

Ο Γιώργης κρατούσε πάντα μολύβι, κάρβουνο και ασβεστόπετρα και, όταν δεν τον βλέπανε οι μεγάλοι, ζωγράφιζε ζώα, ανθρώπους, τοπία. Μια μέρα που τον έστειλε σε αγώι ο πατέρας να οδηγήσει έναν ξένο στα ερείπια της Έφεσος, γέμισε ο καλός σου φιγούρες τα μάρμαρα. Τότες ο ξένος του είπε: «Εσύ καλό ζωγκράφο» και πήρε τη διεύθυνση μας και του 'στειλε με το ταχυδρομείο μπογιές και πινέλα. Από τότε ο Γιώργης έκανε ζουγραφιές χρωματιστές· έφτιαχνε δεσποτάδες και Άγιους και Παναγιές και καπετάνιους της επανάστασης του '21. Ο πατέρας έπαιρνε τα έργα του και τα πουλούσε στα πανηγύρια, πότε κρυφά και πότε φανερά.

Τα τέσσερα μεγαλύτερα αδέρφια μου δουλεύανε πάντα περισσότερο απ' όσο αντέχανε· χαράμι ψωμί κανείς δεν έτρωγε. Η Σοφία μας σαν πρωτοπαίδι σήκωσε όλο το βάρος της φαμελιάς· στάθηκε δεύτερη μάνα μας, ώρες γερτή στη σκαφίδα, στο βελόνι, στη φουφού και στα χωράφια. Δεν ξέρω αν ποτέ βρήκε τον καιρό να δει σε καθρέφτη πόσο γλυκιά ήτανε - σαν Παναγιά Ελεούσα. Κείνοι που δεν μπορούσαν να της το πούνε και να τη σφίξουνε στην αγκαλιά τους, δεν προκάνανε. Δυο άντρες την αγαπήσανε με πάθος και της επεράσανε αρραβώνα· κι οι δυο σκοτωθήκανε· ο ένας στον πόλεμο του '12 κι ο άλλος στον πόλεμο του '14.

Πολλά πικράθηκε τούτη η μεγάλη αδερφή· άτολμη και σεμνή πίστεψε πως τόσο ήτανε το δικό της μερτικό στη χαρά και άλλο δε σήκωσε μάτι να δει άντρα. Είχανε σκιαχτεί και τα παλικάρια του χωριού και δεν τηνε ζυγώνανε. Λέγανε: «Όποιος αγαπήσει τη Σοφία, πεθαίνει· το 'χει το ριζικό της». Έτσι στράγγισε και στέγνωσε και γέρασε η καρδιά της πρόωρα. Τίποτα δε ζητούσε· έδινε ό,τι μπορούσε. Τ' αγόρια μετά τη Σοφία, ο Κώστας, ο Πανάγος κι ο Μιχάλης βαδίζανε στ' αχνάρια του πατέρα. Τα γράμματα δεν τα παίρνανε, όμως κουμαντάρανε τη γη. Είχανε δύναμη και αντοχή βουβαλιού και προκοπή περίσσια. Τούτοι βγάλανε ασπροπρόσωπο τον πατέρα. Σαν ξεπετάχτηκαν και πέσανε με τα μούτρα στη δούλεψη της γης και πιάσαμε και κανένα δυο καλές σοδειές σταφίδα, στα σύκα και στα καπνά και βγάλαμε το χρέος απ' το ένα χτήμα και ξεχρεώσαμε και δεύτερο και τρίτο, ο γερο Δημητρός ο Αξιώτης, έβαλε στραβά τη φέσα του· γέλασε το αχείλι του, μέρεψε, έβγαινε στρωτή κουβέντα απ' το στόμα του, κι ας ήτανε πάντα στυφός, σφιχτός και κακότροπος. Για να καταλάβετε πώς τα βόλεψε ένας γεροχωριάτης, με παστρικά χέρια, να φτιάξει από το τίποτα μια καλή σερμαγιά, πρέπει να σας ιστορήσω τι σόι ήτανε ο τόπος μας και ποια η ζωή μας στην Τουρκία πριν ξεσπάσουν οι Βαλκανικοί πόλεμοι το '14.

Αν υπάρχει αυτό που λένε παράδεισος, το χωριό μας, ο Κιρκιντζές, ήτανε ένα δείγμα του. Κοντά στο θεό ζούσαμε, ψηλά, ανάμεσα σε κατάφυτα βουνά και ξαγναντεύαμε ολόκληρο τον καρπερό κάμπο της Έφεσος, που ήτανε δικός μας ίσαμε

τη θάλασσα, ώρες δρόμο, όλο συκομπαχτσέδες και λιόδεντρα, καπνά, μπαμπάκια, στάρια, καλαμπόκια και σουσάμια.

Μεγαλοτσιφλικάδες δεν είχαμε στον Κιρκιντζέ να ρουφούν το μεδούλι μας· δύσκολο να μας φάει εμάς, κείνη την εποχή τ' αμανάτι¹. Ο κάθε χωριανός ήτανε νοικοκύρης στη γη του. Είχε το δίπατο σπίτι του, είχε τον εξοχικό κουλά του, με μποστάνια, καρυδιές, μυγδαλιές, μηλιές, αχλαδιές και κερασιές. Και δεν ξεχνούσε να φυτεύει κι ανθόκηπους για το κέφι του. Τι του στοίχιζε σαν είχε κείνα τα γάργαρα νερά και τα πηδηχτά ρυάκια, που κελάρυζαν χειμώνα καλοκαίρι! Όταν μέστωνε το στάρι και το κριθάρι, τα χωράφια μας μοιάζανε με χρυσαφένιες θάλασσες. Μα σαν τις ελιές μας καμαρωτές δε θ' αντάμωνες πουθενά· ο καρπός του άφθονος, κρουστός, γυαλιστερός - σωστές θραυερές αραπινίτσες. Για τον τόπο μας μεγάλο έσοδο ήταν το λάδι· μα το χωριάτικο κεμέρι² γέμιζε λίρα από τα σύκα, ξακουστά όχι μονάχα στο βίλαέτι τ' Αϊντινιού, μα σ' ολόκληρη την Ανατολή και στην Ευρώπη και στην Αμερική. Ψιλόφλουδα, μεταξένια σύκα, ζαχαροπασπαλισμένα μ' ολόχρυσο μελένιο χυμό, μ' όλη τη θέρμη και τη γλύκα της Ανατολής.

[...]

(Ματωμένα χώματα, 1962)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

α

α.1. Να εντοπίσετε δύο (2) βασικά και τρία (3) δευτερεύοντα πρόσωπα που περιλαμβάνονται στην αφήγηση. (10 μονάδες)

α.2. Να επισημάνετε τις σχέσεις που συνδέουν τα πρόσωπα της αφήγησης μεταξύ τους. (5 μονάδες)

α.3. Να περιγράψετε τον τόπο με τον οποίο συνδέεται η αφήγηση βασιζόμενοι κυρίως στις δύο τελευταίες παραγράφους του κειμένου. (10 μονάδες).

ΣΥΝΟΛΟ ΜΟΝΑΔΩΝ: 25

β

β.1. Να περιγράψετε το χαρακτήρα της γυναικείας μορφής που εμφανίζεται στο απόσπασμα. (10 μονάδες)

β.2. Να διακρίνετε σε ποιο κοινωνικό στερεότυπο ανταποκρίνεται ο χαρακτήρας του πατέρα. (5 μονάδες)

β.3. Να εντοπίσετε το πρόσωπο της ιστορίας που ξεχωρίζει περισσότερο από τα άλλα ο αφηγητής (2 μονάδες) καθώς και την «ιδιαιτερότητα» που διακρίνει το πρόσωπο αυτό. (3 μονάδες) Να εξηγήσετε το λόγο για τον οποίο ο αφηγητής αισθάνεται μεγαλύτερη οικειότητα μ' αυτό το πρόσωπο. (5 μονάδες)

ΣΥΝΟΛΟ ΜΟΝΑΔΩΝ: 25

¹ ενέχυρο ή εγγύηση

² δερμάτινη ζώνη με ειδικές θήκες, στις οποίες φυλούσαν τα χρήματά τους σε παλαιότερες εποχές.